

Вікторія ФЕДИК,
orcid.org/0000-0001-9800-754X
асистентка кафедри перекладу та філології
Університету Короля Данила
(Івано-Франківськ, Україна)

ЗАПОЗИЧЕННЯ ЯК ЗАСІБ ЗБАГАЧЕННЯ СЛОВНИКОВОГО СКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті зосереджено увагу на проблемі вивчення шляхів збагачення словникового запасу сучасної англійської мови, розкриттю поняття «запозичення», а також особливості адаптації слів у англійській мові, адже створення та використання нових слів є відображенням потреб суспільства у найменуваннях інноваційних понять, явищ, подій, котрі постійно з'являються у результаті розвитку науки, техніки та модернізації сучасного світу в цілому. Через те, що лексика активно реагує на життєві явища, викликані соціальними змінами та поновлюється, як наслідок. У статті акцентовано увагу на теоретичних питаннях визначення методів і способів запозичень, критеріях ідентифікації запозичень, видах і видах запозичення. Розкриваються плюси і мінуси запозичення. Вказано на роль, яку вони відіграють у мовленні, та їх основне завдання як одного з основних джерел збагачення словника англійської мови. Адже слова іношомовного походження взаємодіють з великою кількістю мов у різних історичних, політичних, географічних, соціальних, економічних, культурних умовах. Комплексний аналіз англійських запозичених слів може визначити їх класифікацію та частоту вживання. Безперечно, що ритм сучасного життя, глобалізація та мультикультуралізм є потужними чинниками, які активно наповнюють словниковий запас англійської мови, а постійне активне збагачення неологізмами змушує англійську мову безупинно поповнювати свої прагматичні ресурси, забезпечуючи тим самим високий попит не тільки серед носіїв мови, а й серед тих, хто її вивчає. Сьогодні науковців все більше цікавить не лише те, звідки взялося запозичене слово, а й те, як воно засвоюється мовою, як воно вписується в його граматичну структуру та фонетичні норми і які безпосередньо зміни викликала його присутність у лексичній мови, яка його запозичила. Не складно помітити, що у сучасному мовознавстві проблема запозичення є традиційною та актуальною, оскільки проникнення слів з одних мов в інші мови є досить інтенсивним і зачіпає всі рівні мовної системи, проте беззаперечно є одним з провідних способів збагачення активного словника мови до якої долучаються запозичення.

Ключові слова: мова, слова, словниковий запас, нові слова (неологізми), словотвір, афіксація, словотворення, запозичення, терміни, латинь.

Victoria FEDYK,
orcid.org/0000-0001-9800-754X
Assistant at the Department of Philology and Translation
King Danylo University
(Ivano-Frankivsk, Ukraine)

BORROWINGS AS A MEANS OF ENRICHMENT THE VOCABULARY OF THE ENGLISH LANGUAGE

The article focuses on the study of ways to enrich the vocabulary of modern English, the disclosure of the concept of "borrowing", as well as features of adaptation of words in English, because the creation and use of new words reflects society's needs in naming innovative concepts, phenomena constantly appear as a result of the development of science, technology and modernization of the modern world as a whole. Due to the fact that vocabulary actively responds to life events caused by social change and is renewed as a result. The article focuses on theoretical issues of determining methods and ways of borrowing, criteria for identifying borrowings, types and types of borrowing. The pros and cons of borrowing are revealed. The role they play in speech and their main task as one of the main sources of enrichment of English vocabulary are indicated. After all, words of foreign origin interact with a large number of languages in different historical, political, geographical, social, economic, cultural conditions. A comprehensive analysis of English borrowed words can determine their classification and frequency of use. Undoubtedly, the pace of modern life, globalization and multiculturalism are powerful factors that actively fill the vocabulary of English, and the constant active enrichment of neologisms forces the English language to constantly replenish its pragmatic resources, thus ensuring high demand not only among native speakers but also among native speakers. those who study it. Today, scholars are increasingly interested not only in where the borrowed word came from, but also in how it is learned by language, how it fits into its grammatical structure and phonetic norms, and what changes its presence in the lexicon of the borrowing language caused. It is easy to see that in modern linguistics the problem of borrowing is traditional and relevant, as the penetration of words from one language to another is quite intense and affects all levels of the language system, but is undoubtedly one of the leading ways to enrich the active vocabulary.

Key words: language, words, vocabulary, new words (neologisms), word-formation, affixation, word-building, borrowing, terms, Latin.

Постановка проблеми. Словниковий склад мови перебуває у стані безперервної зміни. Ця плінність і мінливість пояснюється тим, що мова, особливо її словниковий запас, безпосередньо пов'язані з суспільною діяльністю людей. Щоб мова виконувала свою основну функцію – комунікацію, її словниковий запас має швидко реагувати на зміни в науці, мистецтві, світогляді, політичних та економічних відносинах, повсякденному житті. Англійська мова – це мова сучасності. В даний час вона набула статусу мови міжнародного спілкування, що використовують у багатьох сферах суспільного та наукового життя. Поповнення словникового запасу мови відіграє велику роль у розвитку мови та її збагаченні. Знання лексичних одиниць, англійських запозичень допомагає робити процес спілкування комфортним та успішним.

Процес оволодіння запозиченими лексичними одиницями є результатом тісної взаємодії фонологічної, граматичної та семантичної систем мов «донора» та «реципієнта». Оскільки специфічні риси останніх на цих рівнях не перетинаються, при перетворенні на запозичені слова відбуватимуться різні зміни запозичених слів для пристосування до їхніх норм і законів. Насправді, так фонетична система запозичує те, як вона адаптується до мови одержувача. Для аналізу іншомовної лексики необхідно не тільки визначити факти запозичень, згрупувати слова у тематичні групи, виявити відповідні їм фонетичні та морфологічні закономірності, відслідкувати словотвірні характеристики запозичених слів у реципієнта мови. Враховуючи всі ці фактори, вивчення англійської мови українською мовою та процесу її засвоєння, адаптації та використання в мові реципієнта має велике значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній соціолінгвістиці простежується яскраво виражена тенденція до вивчення міжмовної комунікації як джерела запозичень у різних мовах: в українській (дослідники Б. Ажнюк, Д. Баранник, Н. Диб'як, Ю. Жлуктенко, Т. Кияк, Л. Мацько, О. Стишов) та англійській (науковці В. Hansen, Н. Hitchings, А. Stanforth, S. Thomson). Сьогодні питання мовних запозичень набули особливої актуальності у зв'язку з численними розробками різноманітних аспектів взаємодії мов і культур. Сучасні лінгвісти вважають запозичення: а) мовною універсалією (Е. Володарська, Л. Кислюк, В. Ярцева, К. Gibson); б) закономірністю, притаманною всім або більшості мов світу (О. Ахманова). Найявніші запозиченої лексики об'єктивно характерна для будь-якої мови, що зумовлено як

позалінгвальними факторами, так і власне природою мови як цілісної системи. Останнім часом увага багатьох науковців зосереджена на дослідженні лексичних запозичень з англійської мови, які називають англізмами (Б. Ажнюк, О. Юферева), або англіцизмами (Л. Архипенко, А. Дьяков, А. Міщенко). Вивчення англійських запозичень особливо увиразнилося в мовознавстві протягом останнього десятиріччя і мало на меті переважно виявлення тематичних груп досліджуваної лексики, головно термінологічної (Ю. Безрукова, О. Бершов, Л. Кислюк, О. Махньова, А. Наумоєць, О. Стиглов, С. Федоровець та ін.).

Актуальність даної роботи . Оскільки сучасні мови, як правило, є неповним і комплексним дослідженням процесу контакту з мовою, як об'єкта наукового інтересу соціолінгвістів XXI століття, і підсумком цих взаємозв'язків є запозичення, оскільки іноземні слова безперервні. Англійська вважається однією з найбагатших мов світу, включаючи незліченну кількість запозичених слів. Все частіше порушується питання мовного запозичення, яке надалі зачіпає різні сфери діяльності. Англійська мова доповнювалася і продовжувала розвиватися протягом століть. Він включає велику кількість слів із нині мертвих мов, таких як латинська, галльська, готська тощо. Однак у мові багато сучасних запозичень з інших мов: італійської, іспанської, французької.

Мета статті . На базі дослідження поданого матеріалу необхідно визначити у першочерговому порядку новітні введення та дослідити структурно-семантичну та функціональну адаптацію англійських запозичених слів. Як відомо, найважливішою умовою запозичення іноземної мови є те, щоб прийнята мова мала зв'язок із запропонованою мовою. Слід зазначити, що з розвитком електронних технологій процес запозичення стає все більш інтенсивним в умовах посилення міжкультурної комунікації. На думку В. В., на відміну від лексичного проникнення, запозичуючи Мартінової, «...забезпечує необхідні умови для імпорту та експорту культурних впливів і дійсності (нові знаряддя і засоби виробництва, нові концепції суспільного життя)» (Бронін, 2013, 56). Процес запозичення передбачає перетворення лексем з однієї мови на іншу. Лінгвісти виявили не лише шлях проникнення іншомовних слів у рідну мову, а й властивості запозичення на фонологічному, граматичному та лексичному семантичному рівнях (В. Арістова, Л. Крисін, Д. Лотте, В. Ярцева).

Об'єктом дослідження є впровадження іншомовної лексики у словникову систему англійської, тоді як **предметом роботи** є саме запозичення.

Завдання були сформульовані таким чином: з'ясувати основні джерела введення запозичених слів в англійську мову. Визначити їх роль у сучасних лексикознавствах. Причини проникнення запозичених слів у розвиток мови. Класифікацію запозичених слів можна здійснити різноманітними методами: описовим, порівняльним методами, спостереження за мовними явищами та ЗМІ іноземними мовами. Лексичний аналіз. У цій статті буде розглянуто розвиток і поширення запозичень у мовах, які містять слова в англійській лексиці.

Виклад основного матеріалу. Мова – це система знаків, яка, під час свого розвитку, постійно змінюється: доповнюється новими словами, висловлюваннями, поняттями чи, навпаки, поступово «згасає», коли дедалі менше людей використовують їх у своєму повсякденному житті. У першому випадку вона може стати однією з провідних мов світу, у другому ж, згодом, переходить у розряд мертвих мов. (Бацевич, 2009: 78).

Яскравий і відомий приклад мертвої мови – латина. На ньому говорила Велика римська імперія, яка вважала себе центром світу: "Усі дороги ведуть до Риму". Римляни мали сильний вплив на решту світу, говорили вони виключно латиною, тому іншим народам доводилося вчити їхню мову, запозичувати багато слів. На основі латинської були сформовані інші мови майбутніх світових держав: Франції, Німеччини, Англії, Італії та інших.

Англійська мова «підноситься» над усіма іншими, вона вкрай актуальна в наші дні. Її інколи, навіть називають: "Латинь ХХ століття". Причиною настільки частого використання у світі є, і було безліч чинників. Ця універсальна міжнародна мова стала панувати у світі наприкінці ХХ століття, як раніше була розповсюджена латинь. Щоб відчувти зародження першої світової мови, потрібно звернутися до всесвітньої історії. За правління Єлизавети Тюдор був створений сильний англійський флот, завдяки якому англійці перемогли у війні з Іспанією. Британці створювали безліч колоній у Північній Америці, Африці, Азії, Австралії та Індії, успішно розвивали торгівлю з великою кількістю країн, отже, піддані британської корони мали постійно перебувати в контакті з усіма народами, з якими вони розвивали міжнародні відносини. Виходячи з цього, комунікування з багатьма країнами дало великий поштовх у розвитку інших мов, адже чинити опір найсильнішій на той час державі та володарю найкращого флоту було складно, і жителі країн, що перебувають у контакті з Великобританією переймали їхню мову (Бацевич, 2009: 34). Відбувалося запозичення безлічі англійських лексич-

них одиниць, адаптація та асиміляція їх у мовах колонізованих країн.

Знайомство з семантикою найбільш уживаних грецьких та латинських коренів необхідне також для правильної вимови та написання поширених термінів та загальнонародних слів. Деякі грецькі та латинські корені в сучасних англійських словах audio – лат. слухати: auditorum, audience. bios – грец. життя: biology, biography. Centum – лат. сто: cent, century, centenary. Demos – народ: democracy, demography. Grapho – грец. писати: graphic, phonograph. Homos – грец. однаковий: homonym, homophone. Lexis – грец. слово; lexicon – грец. словник: lexicology, lexicography. Onoma – грец. ім'я: synonym, antonym, pseudonym. Phone – грец. звук: phonetics, phoneme, phonology. Scribe, scriptum лат. писати, написаний: describe, subscribe, scribe, inscription. Tele – грец. в далечині, далеко; telescope, telegraph. Video – лат. бачити; visus лат. 1) зір; 2) вид, видовище: visible, vision, revise, television, evidence. Vita – лат. життя: vital, vitality, vitamin.

Запозичення, котрі зустрічаються в англійській мові – явище дуже розповсюджене. Словниковий запас не стояв місці, зазнавав активних нововведень упродовж історичного розвитку в ході різних навал та завоювань, опанування торгівлі, відслідковування впливу культур сусідніх країн. Запозичення притаманні англійській мові були взяті у великому обсязі від інших мов світу, становлять зараз у англійській лексиці більше 50%, а шар лексики, що залишився, містить у собі споконвічно англійські слова і висловлювання.

Запозичені неологізми належать до категорії сильних неологізмів. Загальною тенденцією для них є те, що вони володіють фонетичною дистрибуцією, не характерною для англійської. У них відсутня мотивація, вони володіють нетиповим для англійської мови морфологічним членуванням.

Особливістю англійської мови є те, що в ній міститься до 70% запозиченої лексики і лише близько 30% – споконвічної. У середньому за рік у ній з'являється близько 800 нових слів. (Бацевич, 2001: 90). Англійська мова належить до західної підгрупи німецьких мов, тому слова, що становлять старий фонд дуже часто знаходять етимологічні паралелі в інших німецьких мовах, наприклад, англ. будинок будинок, нім. haus, голл. huis, швед. hus; англ. день день, нім. Tag, гол. dag.

В англійській мові з'явилося багато іншомовних словникових одиниць, особливо слів, запозичених з французької, латинської та грецької мов. Знайомство з семантикою найбільш уживаних грецького та латинського коріння необхідно для правильної

вимови та написання поширених термінів та загальнонародних слів. Деякі грецькі та латинські коріння в сучасних англійських словах: audio – лат. слухати: auditorum, audience. bios – грец. життя: biology, biography. Centum – лат. сто: cent, century, centenary. Demos – народ: democracy, demography. Grapho – грец. писати: graphic, phonograph.

Запозичення можна поділити на такі групи:

1. Власне запозичення. Провідним джерелом цих запозичень є французька мова. Сучасною тенденцією є підвищення динаміки запозичень з африканських та азійських мов, особливо з японської. Неологізми цього виду частіше за все передають поняття у сфері культури: discotheque, cinematheque; громадсько-політичного життя: The Duma – Дума; повсякденному житті: Petit déjeuner – невеликий сніданок; Ryokan – рюкан (готель у традиційному японському стилі); науки та техніки тощо.

2. До даної групи належать варваризми – неасимільовані або слабоасимільовані в англійській мові лексичні одиниці, що вирізняються серед інших власною новизною та самобутністю, наприклад: dolce vita (іт.), perestroika, glasnost.

3. До третьої групи належать ксенізми. Вони відображають реальне життя, самобутність побуту країни джерела, що не є притаманним мові приймачу неологізмів, наприклад: kung-fu – кунг-фу, пініа – пініа, гуґо – тип бутерброду. Ксенізми становлять 14% від усіх запозичень і мають більшу ступенем новизни, ніж варваризми.

Базовими методами запозичення лексики є транскрипція, транслітерація та калькування.

Транскрипція (фонетичний спосіб) – це запозичення словникової одиниці, у якому зберігається її звукова форма (іноді дещо видозмінена відповідно до фонетичних особливостей мови, куди слово запозичується). У такий спосіб з англійської мови запозичені слова футбол (football), трейлер (trailer), джинси (jeans) та ін. В англійській мові запозичені з французького regime, ballet, bouquet та ін.

Транслітерація – спосіб запозичення правопису іншомовного слова: заміна букв іншомовного слова літерами рідної мови. Під час транслітерації слова читаються за правилами читання рідної мови. Слова круїз, мотель, клуб тощо запозичені шляхом транслітерації з англійської на українську. Багато власні імена також транслітеруються з англійської: Вашингтон (англ. Washington), Техас (англ. Texas), Лондон (англ. London) (Підкуймуха, 2013: 129).

В англійській мові багато слів грецького, латинського та французького походження, які зберегли свої графічні особливості, хоч і читаються за правилами англійської мови.

Калькування – це спосіб запозичення, при якому запозичується асоціативне значення та структурна модель слова або словосполучення. При калькуванні компоненти запозиченого слова або словосполучення перекладаються окремо та з'єднуються за зразком іноземного слова чи словосполучення. Наприклад, німецьке іменник Vaterland, перекладене частинами, дало англійську кальку Fatherland; методом калькування в англійській мові створено багато слів та фразеологічних одиниць на базі латинської та французької мов. Кальками є, наприклад, наступні словникові одиниці below one's dignity – нижче за свою гідність (з лат. infra dignitatem); under consideration – "обговорюваний" (з лат. Sub juice); vicious circle – "порочне коло" (з лат. circulus vitiosus); masterpiece – "шедевр" (з франц. chef d'oeuvre); pen name – "псевдонім" (з франц. nom de plume) та ін.

Стійкість запозичених слів у мові залежить від різних причин, найважливішою у тому числі є здатність нового слова адекватно висловлювати нове поняття чи відтінок вже відомого поняття. Запозичені слова з інших мов, якщо утримуються в мові, зазвичай оформляються за фонетичними і морфологічними законами мови, що запозичує. Англійська мова більш схильна сприймати запозичені слова в їхній первісній формі, ніж перекладати їх за допомогою споконвічних елементів, як це робиться в інших мовах.

Переважає більшість слів, запозичених англійською, були перетворені за відповідними моделями слів англійської мови. Проте часто іноземні слова, так званого книжкового запозичення, певний час зберігають свій зовнішній вигляд. Це проявляється, зокрема, у збереженні незвичного для англійської мови місця наголосу, графічного образу слова, і навіть іноді вимови. У поодиноких випадках спостерігається збереження невласливих мові морфологічних прикмет (наприклад, форми множини). Зрештою, іноземні слова, що асимілювалися в англійській мові, можуть змінювати своє первісне значення. Це цілком закономірно, оскільки ці слова починають жити повноцінним життям споконвічних слів і, як і останні, у процесі вдосконалення мови, уточнюються в лексико-семантичному плані, обростають додатковими значеннями (Лук'янова, 2019: 78).

В англійській мові внаслідок запозичень з'явилися іншомовні словотвірні елементи. Як правило, афікси не запозичуються окремо, а вичленюються з потоку запозичених слів, приєднуючись потім до споконвічних основ і створюючи разом із ним новоутворення. В англійській мові багато

латинських та французьких афіксів: anti-, re-, pro-, counter-, -ism-, -age-, -able-, -ous та ін.

Під впливом запозичень багато споконвічних англійських слів вийшли з уживання або змінили своє значення. Наприклад, замість давньоанглійських слів, що виражали відповідно поняття «річка, битва, армія, астрономія, арифметика, поезія» з'явилися французькі або запозичені через французьку мову латинські та грецькі слова «river, battle, army, astronomy, arithmetic, poetry».

Одним із наслідків запозичення стало виникнення етимологічних дублетів. Етимологічні дублети – це слова, етимологічно висхідні до однієї і тієї ж основи, але мають у мові різне значення, вимова та написання. Наприклад: catch і chase, goal і jail, channel і canal (Петришин, 2018: 137).

Висновки. Завдяки інтенсивним міжкультурним контактам, які сьогодні відбуваються в умовах високошвидкісних інтернет-технологій, англійська мова активно доповнюється неологізмами. Висока поширеність запозичень у носіях англійської мови є закономірним наслідком глобалізації, яка посилила вплив англійської мови на всі мови світу. Аналіз нових запозичених слів підтвердив, що вони асимілювалися з різною швидкістю на фонологічному, граматичному та семантичному рівнях. Найшвидше воно відбувається

на рівні формальної структури (фонологічне, граматичне), а так зване функціональне (семантичне засвоєння) триває довше. Слід також зазначити, що слова, запозичені в письмовій формі, зазнають незначних змін звукового складу порівняно з усними. Проте процес їхнього засвоєння на фонологічному рівні відбувається дещо повільно через вплив орфографічних норм рідної мови. Останнє особливо помітно у розвитку запозичених слів через відмінності між двома мовами у вимові та написанні.

Запозичення прикрашають мову, привносячи до неї свої культурні особливості, свою семантику, свою унікальність. Поширеною причиною запозичень є те, що в їхній мові немає такого слова. Процес вивчення слів збагачує словниковий запас мови, робить його яскравішим. З одного боку, мова ніби має зберегти свою сутність, свій характер. Але з іншого боку, спроби ізолювати мову як носій національної культури, мистецтва, менталітету можуть не виправдати очікуваних результатів. Це може зупинити розвиток мови, зробити її менш живою та яскравою.

Англійська мова не має обмежень і не втратила «обличчя», вона залишається германською мовою з усіма своїми характеристиками в процесі розвитку та змін, що мова зазнала у зв'язку з запозиченнями, лише збагатили словниковий запас.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : Видавничий Центр, 2001. 296 с.
2. Бацевич Ф. С. Духовна синергетика рідної мови: Лінгвофілософські нариси : монографія. Київ : Академія, 2009. 192 с.
3. Бронін А.В. Англійська сучасна лексика. Київ, 2013. 373 с.
4. Лук'янова Г.В., Нікіфорова С.М. Розвиток англійської мови у тенденціях сучасності . Науковий вісник міжнародного Гуманітарного університету. Серія «Філологія». Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2019. С. 187-198.
5. Петришин О.М. Про новітні англомовні запозичення як засіб міжкультурної комунікації. Вісник Молодих науковців. 2018 № 6. С. 135–137.
6. Підкуймуха Л.М. Лексичні запозичення в англійській мові. Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. 2013. Вип. 22. С. 139–149

REFERENCES

1. Batsevych F.S. Osnovy komunikatyvnoi linhvistyky. [Basics of communicative linguistics]. Textbook. Kyiv: Publishing Center, 2001. 296 p. [in Ukrainian]
2. Batsevych F. S. Dukhovna synerhetyka ridnoi movy. [Spiritual synergy of the native language]. Linguistic-philosophical essays: monograph. Kyiv: Academy, 2009. 192 p. [in Ukrainian]
3. Bronin A.V. Anhliiska suchasna leksyka. [English modern vocabulary]. Kyiv, 2013. 373 p. [in Ukrainian]
4. Lukianova H.V., Nikiforova S.M. Rozvytok anhliiskoi movy u tendentsiiakh suchasnosti. [Development of the English language in modern trends]. Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series "Philology". Odessa: "Helvetyka" Publishing House, 2019. Pp 187-198 [in Ukrainian]
5. Petryshyn O.M. Pro novitni anhlomovni zapozychennia yak zasib mizhkulturnoi komunikatsii. [About the latest English loanwords as a means of intercultural communication]. Bulletin of Young Scientists. 2018 No. 6. pp. 135–137 [in Ukrainian]
6. Pidkuimukha L.M. Leksychni zapozychennia v anhliiskii movi. [Lexical borrowings in the English language]. Comparative studies of Slavic languages and literatures. 2013. Issue 22. pp. 139–149 [in Ukrainian]